
KRÓNIKA

TANÁCSKOZÁS A DECSANI IRÓTÁBORBAN. A forradalom győzelmével a Jugoszláviában élő albán-ság megalapozta nemcsak a jövőbe vezető utat, hanem lehetőséget teremtett önnön érvényesülésére és egy alapvetően más élethez. A jugoszláviai albán irodalom is sokat foglalkozik a népfelszabadító háború témájával, s ez kifejezi egyrészt a fentebb megfogalmazott történelmi tény, másrészt ennek a népnek a tiszteletét az iránt, ami kiváltotta az itt élő emberekben a forradalmi átalakulást. Ezekkel a szavakkal zárta vitaindító előadását Hasan Mekuli neves irodalomkritikus a Kosovói Íróegyesület augusztusi tanácskozásán, amelyet Decsaniban tartottak meg *A forradalom és a népfelszabadító háború Kosovo nemzetének és nemzetiségeinek irodalmában* címmel. Hasan Mekuli emlékeztetett arra, hogy a jugoszláviai albán-ság népfelszabadító harca szerkesztés része a hazánkban élő nemzetek és nemzetiségek harcának. A forradalom idejében kifejtett irodalmi alkotómunkának vannak ugyan erre a vidékre jellemző sajátosságai, ugyanakkor azonban internacionalista, szabadságszerető és mélységesen elkötelezett irodalom ez, ha az együvé tartozás, a testvériség és egység gondolatáról van szó. A haladó szellemű kosovói irodalomnak hagyománya van. Műveiben Esad Mekuli már a harmincas évek elején összefogásra és a más népekkel való közös harcra buzdította népének fiait. A népfelszabadító háború idején is nem egy eredeti irodalmi mű született, valamennyiének megvan a maga művészi

és történelmi értéke. Ezek között ki-magaslanak Esad Mekuli, Fadil Hoxha, Mark Krasnici, Sinan Hashani, Hivzi Sulejmani, Josip Vrel és mások alkotásai. Felmerül a kérdés, hogy a kosovói írók meg lehetnek-e elégedve eddigi műveikkel, Hasan Mekuli szerint mennyiségi szempontból mindenképpen, olyan remekmű azonban, amilyent a népfelszabadító háború témája megérdemelné, még nem született.

Fadil Hoxha, a JSZSZK Elnökségének és a JKSZ Elnökségének tagja felszólalásában emlékeztetett arra, hogy minden nép a győzelméből meríti irodalmi ihletét. Ezért ezek a művek roppant értékesek mindenekelőtt humánus mondanivalójuk révén, amely egyúttal az egész emberiség közkinccsévé teszi őket. A kosovói írókat is a győzelem, a partizánok harca és a fasizmus felett aratott győzelme ihlette meg. A forradalom meghihlette a népi alkotóművészt is, innen van az, hogy több mint száz népdalunk éneklé meg Tito alakját.

Fadil Hoxha reakciónak és dekadensnek bélyegezte azt a gondolkodásmódot, mely szerint a résztvevők már mindent elmondtak a forradalomról, s így — állítólag — a fiataloknak nincs mit mondanuk róla. Ez nem igaz, mert a forradalom résztvevői azt mondták el, amit tudtak, a fiataloknak viszont ennek meg a népköltészetnek az alapján, sajátos módon kell megszólalniuk forradalmunk vívmányairól.

Fadil Hoxha a továbbiakban hangsúlyozta, hogy az irodalom nagy-

mértékben hozzájárulhat eddigi vívmányaink, elsősorban a testvériség és egység, az együvé tartozás gondolatának érvényesüléséhez. Az időszerről politikai helyzetről hangsúlyozta, hogy az rendkívül bonyolult, de Kosovo kommunisztái, nemzeti és nemzetiségei, valamint az ország többi népe, azon fáradoznak, hogy elhárítsák a nehézségeket. Külön szólt az albániai propagandáról; elmondta, hogy az etnikailag „tisztá” Albánia létrehozása már hangot kapott az anyaországi albán írók műveiben.

Irodalmunk, amelyben az írókat a forradalom és a népfelszabadító háború eseményei ihlették meg, nagyban hozzájárul hazánk nemzeti és nemzetiségei haladó törekvéseinek valóra váltásához — mondta felszólalásában Fadil Hoxha.

TÖRTÉNELMI VISSZAPILLANTÁS SZTRUGÁN. Húsz évvel ezelőtt több macedón költő Sztrugában megemlékezett DMITAR és KONSZTANTIN MILADINOV, a modern macedón költészet úttörői halálának 100. évfordulójáról. Akkor merült fel az a gondolat, hogy azontúl minden év augusztusának végén jöjjenek össze a költők ott Sztrugában, az OHRIDTÓ PARTJÁN. A gondolatot tett követte, a költőtalálkozó évről évre mind tartalmasabb lett, az ország egész területéről jöttek a költészet legnevesebb művelői, sőt 1965-től kezdve a rendezőség már külföldi vendégeket is hívott. Sztruga ily módon a világ költészeti metropolisa lett, mivel olyan költőóriásokat látott vendégül, mint JEVTUSENKO, ROZSDESZTVENSZKIJ, NERUDA, ALBERTI, KRLEŽA, DIZDAR és sokan mások, akik ebben a bizonytalan világban verseikkel vernek hidat emberek, országok, földrészek között.

Hazánkban Sztruga az egyetlen város, amelyben a költészetnek ott-hona van, nagy nemzetközi versenyváltóval, ahol megtalálhatók a

fesztivál valamennyi eddigi részvevőjének dedikált verskötetei. Ez a virágzásnak indult város soha egy pillanatra sem kételkedett a költészet hatalmában és jótékony hatásában, s ezért mindig tárt kapukkal fogadta vendégeit.

Azokból pedig jócskán kitellett az elmúlt két évtizedben. Hiszen a világ minden földrészéről és szinte valamennyi országából érkeztek. A statisztika szerint mintegy kétezer kültővendég fordult meg addig a sztrugai rendezvényeken, némelyikük többször is. A Sztrugai Költészeti Fesztivál krónikája szerint a rendezvény díjazottjai az Arany Koszorú eddigi nyertesei a következők voltak: WYSTAN HUGH ANDEN (USA), PABLO NERUDA (Chile), EUGENIO MONTALE (Olaszország), FAZIL HÜSNÜ DAGLARCA (Törökország), LÉOPOLD SÉDAR SENGHOR (Senegal), EUGÈNE GUILLIVIC (Franciaország), HANS MAGNUS ENZENSBERGER (NSZK), ROBERT ROZSDESZTVENSZKIJ és BULAT OKUDZSAVA (Szojjetunió), NAGY LÁSZLÓ (Magyarország), MIROSLAV KRLEŽA, MIODRAG PAVLOVIĆ és MAK DIZDAR (Jugoszlávia). Az idei jubiláris Sztrugai Fesztivál kitüntetettje pedig, mint ismeretes, BLAZE KONESZKI legnevesebb macedón költőnk.

PENAVIN OLGA LOTZ JÁNOS-DÍJA. A Magyar Tudományos Akadémia augusztus első felében, Budapesten nagyszabású Nemzetközi Hungarológiai Kongresszust tartott, amelyen a 22 ország mintegy 150 szakembere — köztük az újvidéki bölcsészkar Magyar Nyelv-, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetének több munkatársa — vett részt. A konferenciának két fő témája volt: a Magyarországon kívüli filológiai oktatás és a magyar vers. A tanácskozáson adták át első ízben a Lotz János nyelvtudós emlékére alapított érmet a hungarológiában kimagasló érdemeket szerzett tudósoknak, köztük

dr. Penavin Olgának, bölcsészkarunk egyetemi rendes tanárának. Ebben az elismerésben részesült még Csaplászor István varsói, Eva Matins stockholmi, Vladimír Smilauer prágai, és Szent-Iványi Béla berlini egyetemi tanár, valamint Viljo Tervonon a budapesti tudományegyetem finn lektora.

LORDAN ZAFRANOVIĆ FILMJE A PULAI GYŰZTES. A július második felében Pulán megtartott országos filmszemle legjobb alkotásává Lordan Zafranović filmjét az Olaszország bukását nyilvánították. Zafranović műve nemcsak a hivatalos zsűri, hanem a közönség díját is megnyerte, ami annak bizonyítéka, hogy ez a mű volt valóban a mezőny legszínvonalasabb alkotása. Az idei szemléről Ládi István gyorsmértékben egyebek között a következőket állapította meg: „... a tavalyi szemle óta eltelt filmév nem volt rossz, bár nem is olyan jó, mint ahogyan a fesztivál elején állították. Biztató, hogy a produkció nagyságához viszonyítva a jó filmek száma egyáltalán nem lebecsülendő. Ugyanígy örvendetes az is, hogy a szokásosnál több elsőfilmes mutatkozott be, tehát ami az utánpótlást illeti, elég ok van a reményre. Elgondolkoztató viszont, hogy a régi fogyatékoságok milyen szívósan tartják magukat. A forgatókönyv kérdése még mindig megoldatlan. Az idén is tanúi lehetünk annak, hogy sok esetben jó téma veszett kárba, csupán azért, mert felesletes, rosszul komponált, dramaturgiaiilag nem eléggé átgondolt és átfésült forgatókönyv alapján dolgozták föl a rendezők. Még a jó filmek között is vannak olyanok, amelyek egy jó dramaturg közreműködésével sokat nyerhetek volna.

Ami pedig a filmek tematikáját illeti, nyilvánvaló sokoldalúság ellenére továbbra is időszzerű a mai té-

mák feldolgozásának kérdése. A rendezőket gyakran foglalkoztatja a fiatalok útkeresésének, a társadalom életébe való beilleszkedésnek a kérdése, de ezen a kérdéskörön kívül mai tárgyú filmjeiből keveset tudunk meg társadalmi fejlődésünk jelenkori, mindennapi életünk problémáiról. A rendezők nemigen szánják rá magukat, hogy elkötelezetten belemélyüljenek a problémákba, inkább az igénytelen vigjáték felé fordulnak. A múlttól szóló filmek alkotói az eseményekről egyre inkább az ember felé irányítják figyelmünket. A forradalmárok intüm dilemmáit is bele szövik a háborús események forgatagába, úgyhogy ezáltal az ilyen témájú produkciók új dimenzióval bővülnek. Másrészt az érdeklődési kör mindinkább kiterjed a győzelem utáni időszakra is. Így bizonyos vonatkozásban a múlt és a jelen között, még ha csökevényes formában is, egyfajta folytonosság fedezhető fel az évi produkció tematikájában. Elgondolkoztató viszont, hogy a mai tárgyú filmek, a kivételt leszámítva, művészi színvonalban nem érték el a múlttól szóló produkciókat.”

Visszatérve a díjakra: a legjobb forgatókönyv díját Abdullah Sidran kapta az Emlékszel, Dolly Bell szövegéért, női főszerepért Mira Banjacot, férfiéért viszont Dragan Nikolicot tüntették ki. Az előbbi a Dús lombok alatt, ez utóbbi pedig a Banović Strahinja című filmben nyújtott alakításával érdemelte ki az elismerést. A filmkritikusok díját Rajko Gilić Csak egyszer szeret az ember című alkotás kapta.

HAZÁNK ÉS A NAGYVILÁG. Ez év végéig hazánk több nagy művelődési rendezvényt szervez külföldön. Közöttük is a legjelentősebb *A jugoszláv nemzetek és nemzetiségek forradalmának 40 éve* elnevezésű kiállítás a Szovjetunióban, valamint A

jugoszláv művelődési napok az Egyesült Államokban. Ezenkívül jugoszláv kulturális napok lesznek Olaszországban és több oktatásügyi tárgyú bilaterális kollokvium a szomszédos és el nem kötelezett országokkal.

A Nemzetközi Művelődési és Tudományos Együttműködést Ápoló Szervezeti Intézet mintegy száz olyan országot tart nyilván, amelyekkel hazánk kulturális kapcsolatokat tart fenn egyezmények, illetve együttműködési programok útján. Néhány ilyen programot — a Kínával, Banglades-sel, Venezuelával, Pakisztánnal és Srí Lankával való együttműködés programját — a közeljövőben kiegészülnek kiegészíteni.

Hazánk külön jelentőséget tulajdonít a szomszédos országokkal való művelődési kapcsolatoknak. Ezek igen fejlettek, s ápolásukban kimagasló szerepük van az ott élő jugoszláv kisebbségeknek, illetve a hazánkban élő nemzetiségeknek. Ezen a téren a leggyümölcsözőbb együttműködés Magyarországgal és Romániával alakult ki.

Hasonlóképpen állandóan felfelé ível az el nem kötelezett és fejlődő országokkal való művelődési együttműködésünk is, ami Jugoszlávia következetes el nem kötelezett politiká-

jának függvénye. Mintegy 80 el nem kötelezett országgal folytatunk kulturális cserét. Jugoszláviában jelenleg 45 el nem kötelezett és fejlődő országból 1100 egyetemi hallgató tanul. Ugyanakkor a művelődési segélynyújtási egyezmények alapján több mint 2000 jugoszláv szakember működik 25 fejlődő országban. Egyébként az államközi ösztöndíjazási egyezmények keretén kívül, vagyis a saját költségén, még további 4000 külföldi, főleg arab, afrikai és latin-amerikai országból való diák tanul a jugoszláv egyetemeken.

Ahhoz a törekvéshez híven, hogy minél jobb művelődési kapcsolatokat építsen ki a világ felé, hazánk a fejlett országokkal is mind jobban együttműködik. Így például tavaly létrejött az első művelődési egyezmény az Egyesült Államokkal meg Ausztráliával, pillanatnyilag pedig a konkrét programon dolgoznak az illetékesek.

Jugoszlávia külföldi művelődési kapcsolatai tehát igen szerteágazók, pedig itt csak az államközi egyezmények útján szabályozott együttműködésünkből ragadtunk néhány példát. A külfölddel való művelődési együttműködésnek a városok, intézmények, rendezvények szintjén még számtalan formája van.